

*Зайцев Юрій Юрійович,
здобувач ступеня доктора філософії,
ННІМП ДЗВО «УМО»;
директор,
Науково-дослідницький центр інновацій
у природоохоронній сфері «ЕкоУкраїна»*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТИЛЮ МИСЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Цивілізаційний вибір та прагнення українського суспільства до євроінтеграції визначають чіткі завдання, зокрема, але не виключно, і у сферах екології, охорони, збереження та відновлення навколишнього природного середовища, енергоефективності та інших, які необхідно виконати в найкоротші терміни, щоб забезпечити можливість входження України до Європейської спільноти.

Разом з тим, розглядаючи вище зазначені прагнення в контексті практичної площини, одразу постає питання готовності громадян до неухильного дотримання вимог як діючого, так майбутнього, оновленого з урахуванням європейських норм, законодавства, оскільки без розуміння ними важливості означених питань, складно говорити про повноцінне включення вітчизняних природоохоронних ініціатив до європейських інституцій, які мають крім багаторічних традицій та звичаїв, досить жорсткі «правила гри», як для бізнесу так і для людей.

Досить складною проблемою залишається також і питання підготовки фахівців, які крім сучасної професійної підготовки, фундаментальних та прикладних актуальних знань, повинні отримувати широкий спектр можливостей для самореалізації у різних сферах наукової, освітньої, творчої, практичної та інших царинах природоохоронної сфери, що неможливо без розуміння основоположних засад бережливого ставлення до природних багатств та біорізноманіття оточуючого середовища.

Вітчизняна проблематика цього процесу має давню історію, порівняно з Європою, адже у зарубіжних країнах процес впровадження цілей сталого розвитку почався значно раніше, ніж в Україні. Так, наприклад, з метою забезпечення виховання та засвоєння у суспільстві принципів екологічно свідомого споживання у Польщі екопросвітницькі програми для дітей починають викладатись з трьох років.

Безумовно, в Україні на загальнодержавному рівні теж вживаються певні заходи, які спрямовані на вирішення зазначених проблем. Так, зокрема, Концепцією екологічної освіти України визначено, що «глибоким опануванням екологічними знаннями, формуванням екологічного мислення, свідомості і культури мають бути охоплені громадяни всіх категорій, вікових груп і сфер

діяльності. Збалансований, екологічно безпечний розвиток повинен бути базисною ідеєю екологічної освіти згідно з міжнародними вимогами» [1]. Однак на сьогоднішній день, на думку науковців, значна частина випускників вузів технічних спеціальностей все одно зустрічається зі складностями в роботі щодо забезпечення екологічної безпеки. На думку дослідників це якраз і пов'язано з недостатньою сформованістю навичок професійної адаптації та невмінням передбачити наслідки впливу власної діяльності на довкілля [2]. Тобто, очевидно, що питання екологічної освіти і просвіти потребують якнайшвидшого доопрацювання та вдосконалення.

В цілому, що стосується професійної освіти в Україні, можна говорити про певні позитивні трансформації, оскільки ми маємо спеціалізовані заклади вищої освіти, що провадять освітню діяльність зі спеціальностей у сфері економіки природокористування та охорони навколишнього середовища, екології та технологій захисту навколишнього середовища.

Крім того, відкрито докторантуру у галузях знань «Виробництво і технології» із спеціальності «Технології захисту навколишнього середовища». [3]

Однак, не можна залишити поза увагою і негативні фактори, що впливають на розвиток екоосвіти. Так, наприклад, престиж природоохоронного напрямку у потенційних здобувачів знаходиться на низькому рівні, а випускникам екологічних спеціальностей досить складно знайти перспективну роботу за своєю спеціалізацією. Ще більш складною залишається ситуація у сфері професійної освіти в контексті забезпечення державних органів нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, оскільки публічне управління за своєю специфікою вимагає від майбутнього фахівця знати не лише технологічну складову процесів охорони довкілля на підприємстві, а і юридичну, що вимагає від освітніх установ, які опікуються питаннями екологічної освіти, застосування міждисциплінарних підходів до навчання.

Окремою, досить вагомою проблемою, залишається високий рівень байдужості до екопроблем у суспільстві, що є наслідком багаторічного ігнорування питань формування екологічного стилю мислення у молоді, адже на думку окремих науковців, саме екологічна культура, що обумовлює екологічне мислення, є основою вирішення екологічних проблем і її формування можливе лише при опануванні трьох блоків знань: біологічні системи, середовище існування і взаємовплив чинників середовища і систем [4].

Таким чином, з огляду на викладене, прагнення України до євроінтеграції вимагає швидкого впровадження змін в освітній галузі за напрямками, що стосуються екології та охорони довкілля, відтак, важливо підготувати суспільство до дотримання європейських екологічних стандартів і законодавства, адже без усвідомлення важливості цих завдань на інтеграцію в європейські природоохоронні структури годі очікувати.

Для забезпечення екологічної безпеки необхідно розвивати екологічну освіту та підготовку фахівців, які матимуть фундаментальні знання та можливості для самореалізації в природоохоронних сферах. Питання екологічної освіти та виховання потребують значного вдосконалення, оскільки можна констатувати недостатній рівень екоосвіти, та як наслідок, екологічної культури, серед громадян, незважаючи на те, що в Україні існують освітні установи, які готують фахівців у відповідній сфері.

В цілому, всі перераховані проблеми носять ситуативний характер і в тій чи іншій мірі вже обговорюються, як в наукових, так і в практикоорієнтованих спільнотах, та за умови систематизованого підходу до їх вирішення, можуть бути нівельовані за досить невеликий проміжок часу.

Список використаних джерел

1. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Офіційний веб портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

2. Липова Л., Лукашенко Т., Малишев В. Екологічна компетентність особистості в умовах фундаменталізації освіти. *Український науковий журнал «Освіта регіону: Політологія. Психологія. Комунікації»*. №1. 2012. С. 277.

3. State Ecological Academy. State Ecological Academy. URL: <https://dea.edu.ua/> (date of access: 05.10.2024).

4. Скиба Ю. А. Екологічна освіта як складова частина стратегії сталого розвитку. URL: http://www.mama-86.org.ua/archive/ecodemocracy/skyba_u.htm